

Ajankohtaiskatsaus 20.10.2015

Elise Virnes
Ammatillisen koulutuksen osasto

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Osaaminen ja koulutus: hallituskauden tavoitteet

- Oppimisympäristöjä on modernisoitu, digitalisaation ja uuden pedagogiikan mahdollisuuksia hyödynnetään oppimisessa.
- Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä on vähentynyt. Koulutuksen keskeyttäneiden määrä on laskenut.
- Koulutuksen ja työelämän välinen vuorovaikutus on lisääntynyt.
- Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatu ja vaikuttavuus ovat kääntyneet nousuun.
- Koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyys on lisääntynyt ja koulutusviennin esteet on purettu.

Koulutuksen ja osaamisen kärkihankkeet

1. Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin
- 2. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi**
- 3. Nopeutetaan siirtymistä työelämään**
4. Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta
5. Vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamiseksi
- 6. Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan**

Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpano

(hallituksen toimintasuunnitelma 28.9.2015)

1. Uudistetaan toisen asteen ammatillinen koulutusta vastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita
2. Tehdään rahoitus- ja ohjausjärjestelmästä yhtenäinen kokonaisuus

Toimenpide 1: Uudistetaan toisen asteen ammatillista koulutusta vastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita

- Poistetaan koulutuksen päällekkäisyyksiä.
- Poistetaan nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aidat ja kootaan koulutustarjonta, rahoitus ja ohjaus yhtenäiseksi kokonaisuudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön alle.
- Uudistetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjä rakenteita sekä toimintaprosesseja.
- Uudistetaan ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta koskeva toimintalainsäädäntö yhdistämällä nykyiset lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta uudeksi laiksi, jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys.
- Tehdään ammatillisen koulutuksen tutkintouudistus tutkintoja laaja-alaistamalla ja erillisten tutkintojen määrää vähentämällä sekä keventämällä ja yksinkertaistamalla tutkintojärjestelmään liittyvää sääntelyä ja hallintoa.
- Lisäksi uudistetaan ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintoja ja hakupalveluja

Toimenpide 1. - jatkoa

- Parannetaan työttömien koulutuksen ja omaehtoisen koulutuksen työelämävastaavuutta, yhteistyötä ja synergiaa.
 - Huomioidaan ja varmistetaan elinkeinoelämän nopeista muutostarpeista johtuva koulutustarjonta ja kehittämispalvelut.
 - Niitä voivat järjestää myös muut kuin nykyiset koulutuksen järjestämisluvan saaneet järjestäjät.
- Käynnistetään koulutuksen järjestäjäverkoston kehittämishjelma, jolla turvataan koulutuksen järjestäjäverkon palvelukykyä ja koulutuksen alueellista kattavuutta järjestäjäverkostoa uudistamalla.
 - Koulutuksen järjestäjiä kannustetaan vapaaehtoisein fuusioihin ylläpitäneuteetti huomioon ottaen.

Toimenpide 1. - jatkoa

- Uudistetaan ja digitalisoidaan koulutuksen järjestäjien toimintaprosesseja ja oppimisympäristöjä.
 - Käynnistetään kehittämisohjelma, jonka puitteissa
 - uudistetaan ammatillisen koulutuksen toimintaprosesseja osaamisperusteisiksi ja asiakaslähtöiseksi
 - tehostetaan ja joustavoitetaan koulutuksen järjestäjien toimintaa ja kevennetään hallintoa
 - lisätään ja monipuolistetaan työpaikalla tapahtuvaa opiskelua ja erityisesti nuorten oppisopimuskoulutusta, vähennetään työnantajille siitä koituvaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa sekä parannetaan työpaikalla tapahtuvan opiskelun laatua.
- Luodaan ja otetaan käyttöön uusi koulutussopimusmalli, joka mahdollistaa joustavat polut työpaikalla tapahtuvan oppimisen edistämiseen ja tutkinnon suorittamiseen käytännönläheisesti.
- Kehitetään ja otetaan laajasti käyttöön näitä tavoitteita tukevia digitaalisia palveluita ja oppimisympäristöjä sekä vahvistetaan opetushenkilöstön osaamista.

Toimenpide 2: Tehdään ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmästä yhtenäinen kokonaisuus

- Uudistetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja työvoimakoulutuksen rahoitusjärjestelmät.
- Lisätään toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden painoarvoa koulutuksen järjestäjien rahoituksessa ja puretaan asiakaslähtöistä, tuloksellista ja tehokasta toimintaa rajoittavaa sääntelyä.
- Uudistetaan ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmää siten, että kaikkea ammatillista koulutusta säädellään jatkossa yhdellä järjestämisluvalla.
- Uudistetaan ohjausjärjestelmää tuloksellisuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen painottuvaksi ja virtaviivaistetaan koulutuksen järjestäjien toiminnan ohjausta.
 - Osana ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmäuudistusta turvataan ilman toisen asteen tutkintoa olevien aikuisten ammatillisen koulutuksen saatavuus myös erityisissä oppimisympäristöissä, kuten vankilassa.
- Lisätään oppisopimuskoulutuksen ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen houkuttelevuutta työnantajan, koulutuksen järjestäjän ja opiskelijan näkökulmista.

Ammatillisen koulutuksen säästöt

- Investointien takuukorotus poistuu: yksikköhinnan pieneneminen pienentää ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusta vuodesta 2016 lukien noin 59 milj. euroa vuoteen 2015 verrattuna. (-39 M€)
 - vaikutukset lisäksi oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintoihin n. -8 M€
- Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformilla tavoitellaan 190 milj. euron säästöä vuodesta 2017 lukien.
- Vuonna 2018 poistuu nuorten oppisopimuskoulutuksen laajentamiseen ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen lisäämiseen kohdennettava lisärahoitus (yhteensä 18,7 milj. euroa).
- Indeksien jäädytys 2016-2019

Miksi ammatillisen koulutuksen reformi tarvitaan?

- Toimintaympäristön nopea ja laajamittainen muutos
 - teknologinen kehitys: digitalisaatio, robotisaatio, massadata, keinoäly ym.
 - toimiala- ja tehtävärakenteiden muutokset
- Osaamistarpeiden muuttuminen ja kasvaminen
 - dynamiikka lisääntyy, osaaminen vanhenee nopeammin monissa tehtävissä
 - luku-, numero- ja tietotekniikkataitojen merkitys kasvaa
 - asiakaskunnan tarpeet yksilöllistyvät ja eriytyvät – massakoulutuksen aika on ohi
- Koulutukseen käytettävissä olevat resurssit pienenevät pysyväisluonteisesti
 - Työelämän ja yksilöiden tarpeisiin paremmin ja ketterämmin vastaavaa koulutusta vähemmän resurssein
 - Vaikuttavuus- ja tehokkuusloikka – uudet ajattelu- ja toimintamallit
 - Nykyisillä rakenteilla ja toimintatavoilla säästötavoitteen saavuttaminen merkitsee koulutuksen tarjonnan ja laadun merkittävää heikentymistä

Osaamisperusteinen ja asiakaslähtöinen koulutus – mitä tavoitellaan?

- Nopeampaa, oikea-aikaisempaa ja joustavampaa vastaamista työ- ja elinkeinoelämän ja yksilöiden muuttuviin osaamistarpeisiin
 - työuran eri vaiheissa ja rakennemuutostilanteissa
- Siirtymistä tarjontalähtöisyydestä kysyntälähtöisyyteen – osaamistarpeet koulutus/osaamispolkujen rakentamisen lähtökohtana
- Uusia, joustavia ja asiakaslähtöisiä osaamisen kehittämisspolkuja
 - Opintopolut yksilön ja työelämän tarpeiden ja edellytysten mukaisesti (nuoret, työssäolevat, yrittäjät, työttömät, alanvaihtajat...)
 - työelämlähtöisiä, joustavia ja tehokkaita koulutuksen toteuttamistapoja
- Tehokkaampia ja laadukkaampia koulutusprosesseja
 - aiemmin ja eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamisen ja henkilökohtaistamisen tehostamista - keskittyminen yksilöltä puuttuvan osaamisen hankkimiseen
- Parempaa laatua ja vaikuttavuutta
- Vahvempaa työelämäyhteistyötä
- Vahvempaa roolia työ- ja elinkeinoelämän kehittämisessä ja innovaatiotoiminnan tukemisessa.

Osaamisperusteisuus koulutuksen järjestäjän toiminnassa – mihin vaikuttaa?

- Toimintaprosesseihin ja pedagogisiin käytäntöihin
- Opetushenkilöstön tehtäväkuviin ja toimintamuotoihin
- Opetushenkilöstön osaamisvaatimukseen
- Koulutuksen järjestäjän organisaatorakenteeseen
- Resurssien käyttöön (rahoitus, henkilöstö)
- Työelämäyhteistyöhön
- Asiakkaille tarjottaviin palveluihin
- Tietojärjestelmiin
- Koulutuksen järjestäjän toimintajärjestelmään ja laadunhallinnan menettelyihin

Uudistukseen ei lähdetä nollapisteestä

- Ammatillinen tutkintojärjestelmä on osaamisperusteinen
- Henkilökohtaistamis- ja osaamisen tunnustamisprosessit olemassa ja käytössä
- Digitaalisuus on vahva osa ammatillista koulutusta:
 - opintopolku.fi palvelu käytössä ja edelleen kehittymässä
 - Todennetun osaamisen rekisterin valmistelu käynnissä
- Paljon osaamisperusteisia ja asiakaslähtöisiä toimintaprosesseja ja -malleja käytössä
- Työelämäyhteydet vahvoja
- Laatutyö etenee
- Vahvaa osaamista läpi kentän
- Valmiutta toiminnan kehittämiseen ja uudistamiseen

Kriittiset tekijät pähkinäkuoressa

- Toimintaprosessien ja -käytäntöjen uudistaminen
 - uusi toimintalainsäädäntö
 - osaamisperusteiset toimintaprosessit ja oppimisympäristöt
 - työelämäyhteistyö
 - tehokkuuden parantaminen, kustannusrakenteen keventäminen
 - digitaalisuus oppimisen ja tehokkaiden toimintaprosessien tukena
- Rahoitus-, ohjaus- ja säätelyjärjestelmän uudistaminen
 - osaamisperusteisen ja asiakaslähtöisen toiminnan tukeminen
 - toiminnan vaikuttavuuteen, tuloksellisuuteen ja tehokkuuteen ohjaaminen ja kannustaminen
 - johdonmukaisuus ja selkeys ohjauksessa ja rahoituksessa
 - tulos ratkaisee – enemmän liikkumavaraa keinojen valintaan
- Rakenteiden uudistaminen
 - järjestäjäverkko
 - järjestäjien tehtävät ja työnjako
 - järjestäjäorganisaatioiden sisäiset rakenteet

Reformin toimeenpano

- Käynnistetään ammatillisen koulutuksen lainsäädännön sekä rahoituslainsäädännön uudistaminen
 - lait voimaan 1.1.2018
 - reformi toimeenpantuna 31.12.2018
- Asetetaan laajapohjainen seurantaryhmä reformin seurantaan ja tukemista varten
- Avoin prosessi: tiivis vuorovaikutus koulutuksen järjestäjien ja muiden sidosryhmien kanssa: tilaisuuksia, seminaareja, työpajoja, sähköisiä palautekanavia ym.

Reformin valmistelun alustava aikataulu

- 9/2015 Valmistelutyö käynnistetty
- 1/2016 Rake-toimenpideohjelma käynnistyy
- 1/2016 Toimintaprosessien kehittämistoimet käynnistyvät
- 1-2/2016 Tulosohtauspilotit käynnistyvät
- 3/2016 Rahoitusuudistuksen 1. vaiheen rahoitus-HE Eduskunnalle (vuoden 2017 säästöt)
- 11/2016 Lakiesitykset lausuntokierrokselle
- 1/2017 Toimintalaki- ja rahoituslaki HE:t Eduskunnalle
- 2-6/2017 Uusien järjestämislupien valmistelu
- 2-6/2017 Asetusten valmistelu
- 6-8/2017 Päätökset uusista järjestämisluvista
- 1/2018 Uudistettu lainsäädäntö voimaan

Kärkihanke: Nopeutetaan siirtymistä työelämään

Tavoitellaan pidempiä työuria myös alkupäästä ja yksilöllisistä opintopoluista tehdään mahdollisimman joustavat koulutusasteiden sisällä ja välillä. Lisäksi tuetaan nopeaa valmistumista sekä siirtymää työelämään.

- Uudistetaan korkeakoulujen valintakoemenettelyä
- Otetaan käyttöön kolmas lukukausi korkeakouluissa
- Lisätään toisen asteen koulutuksen ja korkea-asteen välistä yhteistyötä
- Päivitetään kelpoisuusvaatimuksia julkisella sektorilla

Kärkihanke: Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan

Syvennetään julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä nuorten tukemisessa ja vahvistetaan sote-palveluita osana nuorisotakuuta. Levitetään kuntien parhaat käytänteet valtakunnallisiksi.

- Nuorisotakuusta malli, jossa vastuu yhdellä taholla
- Kaikille pk:n päättävälle koulutus-, työ- tai kuntoutuspaikka
- Vahvistetaan etsivää nuorisotyötä ja työnetsijätoimintaa sekä nuorten mielenterveyspalveluita
- Kehitetään nuorten palkkatukea ja Sanssi-korttia työntekoon kannustavampaan suuntaan